

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Seks komedier

Citation: Holberg, Ludvig: "Seks komedier", i Holberg, Ludvig: *Seks komedier*, udg. af Jens Kr. Andersen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1994, s. 483.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-holberg14val-shoot-idm139796476306944.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Seks komedier

9. Textgrundlag og textrettelser

Dette binds Holberg-text bygger på *Samlede Skrifter* I-XVIII (Kbh. 1913-1963), der udmærker sig fremfor de fleste andre udgaver af komedierne ved at benytte de ældste tryk som tekstkilde - og da anføre enhver større eller mindre afvigelse herfra i udgaver fra Holbergs levetid samt enhver større eller mindre ændring fra udgiverens hånd i forhold hertil i hhv. et variantapparat og et tekstkritisk tillæg (begge i udgavens bd. XVIII).

Dette textgrundlag medfører, at den her foreliggende text til *Jean de France* og *Jeppe paa Bierget* gengiver texten fra *Comoedier Sammenskrevne for Den nye oprettede Danske Skue-Plads Ved Hans Mickelsen*, bd. I (1723), og texten til *Ulysses Von Ithacia* den fra samme værks bd. III (1725), medens texten til *Erasmus Montanus* og *Den Stundesløse* gengiver texten fra *Den Danske Skue-Plads*, bd. V (1731); texten til *Don Ranudo* baserer sig på B. Dass' afskrift (se herom afsnit 7 ovenf.). De seks komedie-texter findes i *Samlede Skrifter* hhv. bd. II, II, III, IV, IV og IV.

Grundlæggeren af *Samlede Skrifter* og udgiver af dens komediebind var Carl S. Petersen (1873-1958). Denne udgave følger næsten overalt hans meget kvalificerede læsemåder; hvor dette ikke er tilfældet, er det som regel, fordi nærværende udgiver har valgt at 484 tilbageføre en ordlyd eller sprogform til den oprindelige, ofte uortodoxe fra 1723, 1725 eller 1731, selv hvor en textrettelse fra Carl S. Petersens hånd dermed undtagelsesvis har måttet underkendes. En sådan konservativ textkritik er fe. bragt i anvendelse imod Petersens normalisering, hvor denne korrigerer Jean de France's (eller intriganternes) fransksprogede udfoldelser eller Per Degns solmisation:

26,16:

donc > doné

38,22:

neuf, > neuf

38,22:

souliers, > souliers

52,7:

Danois > Donois

57,10:

degagee > de gagee

74,25:

depechons > de pechons

216,17:

si, la > si, fa

216,19:

sol, la > sol, fa (2 gange)

I andre tilfælde er originalens form genetableret, simpelthen fordi en ændring heraf ikke forekommer tvingende:

16,7:

lenger > længer

16,13:

Jan > Jean

37,23:

lærdt, Comment du > lærdt Comment, du

38,6:

te, > *te*

49,12:

Stæden > Staden

95,5:

Guld broderet > Guld-broderet

95,13:

mit Huus, > mit, Huus

202,33:

Mod > Med

216,25:

do re > *dore*

368,12:

Jens griffel > Jens Griffel

381,30:

paafundet, for at > paafundet for, at

385,23:

det ikke, disse > det, ikke disse

392,22:

14de Aar, man > 14de Aar man

445,21:

de andre, > de, andre,

Mod førstetrykket tør man rette, når Holbergs eller sætterens skødesløshed kan gives skylden for forvansket scenegang; i flg. tilfælde er en replik lagt i munden på en person, der ikke optræder i 485 komedien, eller personer er glemt ved scenens begyndelse, skønt de faktisk har replikker:

29,7:

Margrete > Marthe

234,13:

Nille. Montanus. > Nille. Montanus. Jeppe.

239,27:

Jeppe. Montanus. Jesper. Per Degn > Jeppe. Montanus. Jesper. Per Degn. Nille.

365,26:

Leonora. Pernille. > Leonora. Magdelone. Pernille.

Rene konjekturalrettelser, der altså må stå til diskussion, begrænser sig dermed til flg.; i de fleste tilfælde støtter udgiveren sig på autoriteter som Martensen, Brix, *Holberg-ordbog* - eller Carl S. Petersen selv, der i sit tekstkritiske tillæg hyppigt anfører tilfælde, hvor han har været i tvivl og giver grunde for og imod:

17,16:

i Sinds > i Sinde

31,2:

Raadsherre > Raadsherrer

32,13:

Elsebet > Marthe

34,2:

havde > have

135,9:

jaulosie > jalousie

143,24:

Kieserens > Keiserens

145,6:

Dyrnedal > Dyrendal

171,13:

det. > det?

277,5:

mange Natte-vægt > mangel Natte-vægt

284,16:

Gonzalo, > Gonzalo

286,27:

komme > klemme

388,19:

eftertænk > eftertænkt

400,25:

seer > suer

414,7:

udspeydet > udsprede

418,30:

reen > rum

425,26:

i Jorden > i Uorden

Dermed er samtlige tilsigtede afvigelser fra det angivne tekstgrundlag opregnet. Rent typografisk er der dog i flg. tilfælde foretaget egaliserende indgreb til afbødning af førstetrykkes ofte forvirrende inkonsekvenser: Regieangivelserne er overalt markeret med parentes, petit og kursiv, vokalstreger (fx.: ko^omer) erstattet af 486 dobbeltkonsonant (fx.: kommer), det tyske ß af: ss (undtagen, hvor det betyder: skilling), den latinske ligatur qß af: qve.

Til slut et par ord om noterne. Disse er søgt begrænset til, hvad der er strengt nødvendigt for en

moderne læsers (perspektiverede) forståelse af teksten; den betydelige historiske og kulturelle afstand til Holbergs univers gør dem omfattende nok endda, og nægtes kan det ikke, at komedier som fx. *Ulysses* og *Erasmus* er særdeles kommenteringskrævende. En tak skal lyde til udgiverens lærde forgængere, af hvis fonde der er øst: Rahbek, Werlauff, Martensen, Roos, Billeskov Jansen, Henriques og ikke mindst til Aa. Hansen, C. Maaløe og Sv. Eegholm-Pedersen, mændene bag Holberg-ordbog I-V (1981-1988), Holberg-filologiens store bedrift i vor tid. Den stramme udnyttelse af det foreliggende stof har betydet, at en mængde lærdomsstof er skudt ud, men nye behov, især motiveret ved den nuværende gennemsnitsgymnasiasts forudsætninger inden for de humanistiske fag, har til gengæld medført en række udvidelser. Udgiveren har derfor suppleret sine forgængere, ikke kun med enkelte nye iagttagelser og opdagelser, men navnlig med et større antal ordforklaringer og basale oplysninger, der forhåbentlig vil øge udgavens brugsværdi.